

ванными, но среди них только 9,2% были лесохозяйственными квалифицированными рабочими. Это соотношение должно быть расширено за счет улучшения возможностей по обучению. В настоящее время подготовка квалифицированных лесохозяйственных рабочих осуществляется в трех центрах. Это ежегодно допускает обучение 140—160 чел. молодых рабочих и 40—60 чел. взрослых рабочих. Лесхозы нуждались бы в гораздо большем числе квалифицированных рабочих. В Венгрии подготовка квалифицированных рабочих продолжается три года, она в основном направлена на эксплуатацию машин, однако, гораздо лучшим снабжением школ машинами эту подготовку необходимо сделать более эффективной.

Váradi, G.: THE SITUATION OF SKILLED FOREST WORKERS TRAINING

The vertically organized state forest and forest industries enterprises engaged 42 725 forest workers in 1970, of which 66 per cent were permanent and 34 per cent seasonal workers. 27.2 per cent of the permanent workers were skilled workers, however skilled forest workers represented only 9.2 per cent of the total. This proportion has to be increased significantly by the extension of training possibilities. At present there are three training centres for forest workers, which provide possibilities for training 140—160 young, and in addition 60 adult persons. State forest enterprises need much more qualified forest workers, than that. In Hungary forest workers training period is at present 3 years long, and the training centres mainly to the handling of forest machines. It is needed, however, to make training more effective by supplying the training centres with more and modern machines.

Az erdőgazdasági szakmunkásképzés új irányai

HANGYÁLTIBOR

A hazai erdőgazdálkodás és fafeldolgozás szerkezetében mélyreható változások tanúi vagyunk az utóbbi években. Ezek a változások mind a fagazdasági ágazat termelési módszereit, mind szervezeti felépítését befolyásolták. A technika rohamos fejlődése és az új gazdaságirányítási rendszer hozta megváltozott közgazdasági környezet felvetette a vállalati hatáskör jelentős kibővítésének s vele a vállalati felelősség erősítésének szükségességét.

A hatáskör bővítését szolgálta a volt erdőgazdaságok megszüntetése és az integrált fagazdaság szervezeti kialakítása a jelenlegi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságok, Erdő- és Vadgazdaságok, a Parkerdőgazdaság létrehozásával és a faipari vállalatok erősítésével. Ehhez adta meg a munkajogi keretet a Munka Törvénykönyve egyes részeinek módosítása a munkáltatók és munkavállalók közötti egyenlőség megteremtésével, a dolgozókat munkahelyváltoztatás esetén érintő hátrányok eltörlésével. A gazdaságirányítás új rendszerében kidolgozásra és alkalmazásra került számos új jogszabály, a közgazdasági ösztönzők, fékek, szabályzók egész összehangolt rendszere. Mindezek segítségével megélénkült hazánkban a gazdasági élet, hatékonyabbá vált az irányítás és nőtt a munka termelékenysége. A fejlesztési célokat szolgáló döntések ott születnek, ahol a legtöbbet lehet tenni azok végrehajtásáért. A vállalati önállóság és felelősség érvényesülésével így nem központokból diktált, hanem vállalati, helyi elemzésekkel, számításokkal megalapozott a fejlesztés módja és üteme. Ezzel határozottan erősödött a termelés műszaki-technológiai oldala. Az utóbbi megállapítás érvényes az integrált fagazdaságra is azzal a megjegyzéssel, hogy a tőkés rendszerből, — de a korábbi, központi tervutasításos gazdaságirányítási rendszerből is — a fagazdaság viszonylag nagyobb fokú műszaki-technológiai elmaradást örökölt, ezért a színvonal emelése, a termelés korszerűvé tétele a fagazdaságban viszonylag nagyobb erőfeszítéseket, anyagi és szellemi ráfordításokat igényel. Az erdőgazdasági termelés sajátossága, hogy a főtermék igen hosszú, zömmel sokévtizedes termesztési ciklus elteltével válik hozzáférhetővé, a ráfordítások éves relációban nem tükrözik reálisan a gazdálkodás eredményét.

Másik sajátosság, hogy a munkaműveleteket igen nehéz és rendkívül különböző munkahelyi körülmények között kell végrehajtani. Ez a technológia meg-

választását, az alkalmazott eszközök kiválasztását nagyon megnehezíti és differenciált igényeket támaszt a munkások képzettségét illetően is.

Az integrált fagazdaság töretlen fejlődésének tehát több feltétele van:

1. A *szervezet* adott, és azon alapvető változásokra — előreláthatóan — nem lesz szükség, legfeljebb kisebb, főként vállalaton belüli igazítások várhatók.
2. A *műszaki színvonal*, az alkalmazott gépek és technológiák gyors fejlesztésre szorulnak. A lemaradást e téren úgy hozhatjuk be, ha a legkorszerűbb gépeket, berendezéseket és technológiákat vesszük alapul és azokból tervezzük meg a hazai körülményeinknek leginkább megfelelőket, amelyeket aztán összhangba kell hoznunk a fafeldolgozás fejlesztésével.
3. *Tervszerű és előrelátó munkaerőgazdálkodásra* van szükség. A munkaerőgazdálkodás fogalma — véleményem szerint — nem korlátozódhat a munkások és alkalmazottak létszámának megtervezésére, a várható fluktuáció becslésére, a nyugdíjba menők és egyéb eltávozók helyének betöltésére, hanem magába kell foglalja:
  - a) a termelési feladatokhoz igazított létszám megtervezését, egészséges alkalmazotti és munkáslétszám arányokkal,
  - b) a munkások szakmai tudásfokának jelentős emelésére vonatkozó konkrét tervezést,
  - c) a munkahelyi körülmények jelentős megjavítására vonatkozó terveket,
  - d) a munka jellegének és nehézségi fokának megfelelő, méltányosan — más ágazatokhoz képest is igazságosan — differenciált bérrendszer kialakítását,
  - e) a munkaszervezet korszerűsítésének tervét,
  - f) az anyagi és erkölcsi ösztönzők összehangolt rendszerének kialakítását és alkalmazását,
  - g) az egészséges, optimista jellegű üzemi légkör kialakításához és fejlesztéséhez szükséges tennivalók tervszerű, tudatos meghatározását. Ide tartozik mindenekelőtt a szocialista üzemi demokrácia szervezetének, formájának fejlesztése és tartalmi gazdagítása.

A töretlen fejlődéshez mindezeket a feltételeket együtt és egyidejűleg kell biztosítani, hisz ezek egymással szorosan összefüggnek, kölcsönhatásban vannak.

A felsorolt feltételek közül — a rangsorolás igénye nélkül — szeretnék kiemelni kettőt:

1. A *műszaki színvonal*, az alkalmazott gépek és technológiák gyors fejlesztésre szorulnak.
2. *Tervszerű, előrelátó munkaerőgazdálkodásra és ennek részeként a munkások szakmai tudásfokának jelentős emelésére van szükség.*

Úgy vélem, e két feltétel biztosítása a fagazdaság legsürgősebben megoldandó feladata. A közöttük levő kapcsolat teljesen egyértelmű. Nem lehet elképzelni korszerűen gépesített erdőgazdasági üzemet korszerűen képzett, a gépek üzemeltetésében jártas szakmunkások képzése nélkül.

Magyarországon az erdőben végzett termelő munka igen hosszú időszakon át a falusi lakosság keresetkiegészítő tevékenysége volt. A motorfűrészek megjelenése után (1954-ben) az akkori erdőgazdaságok egyike-másika szervezett 2—3 hetes motorfűrészkezelői tanfolyamokat. Ezt követően már az élet sürgette az erdőgazdasági szakmunkásképzés megindítását, az erdőgazdasági munka szakmáztatását. Ebben a munkában nagy utat tettünk meg rövid másfél évtized alatt. Mintegy 4000 munkaviszonyban álló erdőgazdasági dolgozó tett

eredményes szakmunkásvizsgát s ezen kívül a három szakmunkásképző iskolában közel 1300 tanulókorban levő ifjú szerezte meg ezt a szép szakmát. A felszabadulást követő években kialakított erdőgazdálkodási politika természetesen és helyesen arra a feladatra összpontosított, hogy hazánkat erdőben és fában gazdagítsuk, minél több új erdőt telepítsünk, az elmaradt vágásfelújításokat elvégezzük, a rosszemlékű múlt gazdálkodási bűneinek nyomait, a rontott erdőket átalakítsuk. Ebben a gazdálkodásban a hangsúlyt az erdőművelés jellegű feladatokra helyeztük. A feladatok ilyen súlyozása jutott kifejezésre a szakmunkásképzés módszereiben, az oktatott ismeretek megosztásában is. Ez alatt az időszak alatt jellemzően az erdőművelésben alkalmazható munkagépeket fejlesztettük ki és alakítottuk a mezőgazdaságban alkalmazott erőgépekhez. A fakitermelésben általánossá vált ugyan a motoros láncfűrész alkalmazása, de alig-alig léptünk előbbre a nehéz faanyagmozgatás és szállítás gépesítésében.

A legutóbbi években alkalmunk nyílt megismernedni a kizárólag erdőgazdasági célú gépek széles skálájával, gépsorokkal, amelyeket a fejlettebb országokban alkalmaznak. A Stihl-fűrészeken kívül már több olyan gépet és berendezést vásároltunk, amelyeknek hazai előállítására még nem lehetséges. Emellett egyes hazai gépgyártók is felismerték, hogy az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokban, erdővel rendelkező termelőszövetkezetekben jó vevőkre találnak, ha alkalmazkodni tudnak az erdőgazdasági igényekhez.

Pusztán a szemléletesség kedvéért — a teljesség igénye nélkül — hadd soroljam fel a legutóbbi években megismert gépek egy részét:

Különleges erdőgazdasági rendeltetésű láncfalpas közelítő traktorok, amelyek a közelítésen kívül alkalmasak rakodókon máglyázáshoz, útépitéshez, hegyoldalakon terasz készítéshez; különleges, erdészeti rendeltetésű, összkerék-hajtású csukló traktorok emelőlappal, tolólappal, markoló-rakodóval felszerelve; az eredetileg szőlőműveléshez kialakított „Bolgár” láncfalpas kistraktor, amelyet az erdőgazdasági munkák széles skáláján eredményesen hasznosíthatunk; az ERTI erdőművelő gépsora; hidraulikus markoló-rakodóberendezések (HIAB, FISKAR stb.); markoló-rakodóval, vagy csörlővel felszerelt önfelterhelő és ürítő tehergépkocsik, pótkocsik, utánfutók; közelítő csörlők, kötélpályák; kergezőgépek sora (finn, svéd, hazai); alsórakodói anyagmozgató géprendszerek, manipuláló, osztályozó berendezések; hasítógépek; aprítógépek; tuskókiemelő gépek; erdőgazdasági útépitőgépek stb.

E vázlatos listából is érzékelhető, hogy milyen gyors tempójú az erdőgazdasági termelés műszaki fejlődése. A fagazdaság minden ágazatában, a magtermeléstől a fafeldolgozásig a gépi technológiák gyors kialakulásának és fejlődésének vagyunk tanúi. Ha tehát azt kívánjuk felvázolni, hogyan képzelhetők el az erdőgazdasági szakmunkásképzés új irányai, akkor gondolatainkat mindezekelőtt a termelés gépi technológiáinak fejlődési tendenciáira kell irányítanunk és ezekhez a tendenciákhoz kell igazítanunk a szakmunkásképzés rendszerét és belső tartalmát.

Úgy gondolom, hogy a IV. és V. ötéves tervek időszakában még szükséges lesz megtartani a szakmunkásképzés rendszerében a jelenlegi kettősséget, vagyis azt, hogy az iskolarendszerű oktató-nevelő munka mellett folytassuk a munkaviszonyban álló felnőtt dolgozók tanfolyamos rendszerű szakmunkásképzését. Ilyen tekintetben alapvető változásokra nem kell gondolnunk. *A gyors műszaki fejlődés hatására és érdekében azonban, szerintem, változtatnunk kell a szakmunkásképzés belső tartalmán* mind az iskolai rendszerű, mind a tanfolyamos képzésben.

Ez utóbbi időbeosztását és az oktatott ismeretanyagot is célszerű megrefor-

málni. Véleményem szerint a jelenlegi kétszer három hónapos időtartam és a közéjük iktatott hosszú szünet nem biztosítja a képzés hatékonyságát. Alaposabb kiképzést, és ami a legfontosabb: a munkák jobb begyakoroltatását tenné lehetővé akár egy valamivel rövidebb, de egybefüggően szervezett tanfolyam. A gépi technológiák terjedése és fejlődése, nem utolsósorban azok sokasága már ma felveti azt a gondolatot, hogy a tanfolyamos rendszerű felnőtt szakmunkásképzést szakosítani kellene az élelmiszergazdaságban bevált szakosítás-hoz hasonlóan. Véleményem szerint szét lehetne választani az egyes erdőgazdasági technológiákat négy szakra: erdőművelési és csemetetermelési, erdővédelmi, fakitermelési és felkészítési, valamint faanyagmozgatási szakra. A gépi technológiák fejlődési tendenciái ugyanis szemmel láthatóan ebben a megosztásban rajzolódnak ki. Ennek a szakosodásnak megfelelően kellene összeállítani a szakosított szakmunkásképző tanfolyamok tantervét. Úgy vélem, ilyen szakosított tanfolyam lehetne rövidebb a jelenlegi hathónapos (2×3 hónapos) tanfolyamnál. Ha ezt négy hónaposra terveznénk, az első hónapban el lehetne sajátítani azokat a szakmai, elméleti alapismereteket, amelyek szükségesek az alkalmazott technológiák műrtjének megértéséhez. A hátralevő három hónapban pedig el lehetne sajátítani az adott szak technológiáihoz kapcsolódó gépészeti alapismereteket, illetve a jártasság fokáig be lehetne gyakoroltatni az alkalmazott gépek kezelését. Szerintem mind a négy szak elméleti és gyakorlati tudnivalóit, az azokhoz kapcsolódó technológiákat és a gépek kezelését elsajátítani, begyakoroltatni kétszer hat hónap alatt sem lehetséges. A szakosított tanfolyamokra való beiskolázásnál differenciált előképzettséget kellene figyelembe venni. Így pl. a faanyagmozgatási szakra tehergépjárművezetői jogosítvánnyal kellene rendelkezni a jelentkezőnek. A többi szakoknál különböző szakmai előképzettséget (a kötelező, erdőgazdaságnál eltöltött munkaviszonyon felül) jelenleg még nem tartok szükségesnek.

Röviden összefoglalva: *a munkaviszonyban állók tanfolyamos rendszerű szakmunkásképzésének iránya csak a szakosított képzés, illetve az eddig erdőművelő-fakitermelő szakmunkásképzést nyert felnőtt dolgozók szakosított továbbképzése lehet.* Ebbe az irányba kényszerít bennünket a technika fejlődésének minden tendenciája.

Az erdőgazdasági szakmunkásképzés másik vonala: a fiatalok iskolarendszerű szakmunkásképzése jelenleg három éves tanulmányi időtartammal folyik. Figyelembe véve a fiatalok (8 általános osztályt végzettek) életkori sajátosságait, valamint azt, hogy szakmunkástanulónak nem a legkiválóbb általános iskolai tanulók jelentkeznek (s ez így lesz még jónéhány évig), ez az időtartam reális és szükséges, nem valószínű, hogy a jövőben rövidíteni lehet. Ebben a képzési rendszerben a szakmai követelményt is másként kell felállítani, hiszen a műszaki fejlődés három év alatt — egyre gyorsuló tempót figyelembevéve — csaknem ugrásszerű. Véleményem szerint az ifjú szakmunkástanulókat olyan szakmai elméleti és műszaki alapismeretekkel kell felvértezni a három év alatt, amely ismeretekre a termelő munkába kapcsolódva ráépíthetik a közben végbement konstrukciós és technológiai változásokat. E követelmény mellett szükségesnek tartom, hogy a szakmunkástanulók begyakorolják a három iskolai év alatt mindazokat a munkafogásokat, amelyek viszonylag maradandók, lassabban változóak és azoknak az alapgépeknek a kezelését, üzemeltetését, amelyek szerkezeti felépítése, konstrukciója tekintetében csak kisebb változtatásokra, tökéletesítésekre számíthatunk.

Ezek között előtérbe helyezem a hidraulikus és a pneumatikus erőátviteli rendszerek alapos megismerését, mert a fejlődés a mechanikus erőátvitellel szemben ezeknek mutat zöld utat.

A hidraulikus és pneumatikus erőátviteli rendszerek távvezérlése, vagy egyszerre több ilyen rendszer egy ember által való vezérlése is sokkal inkább elképzelhető, mint ugyanez a mechanikus erőátviteli rendszerek vezérlésében.

Arról az igényről lemondanék, hogy a szakmunkásképző iskolában tanulmányaikat befejező ifjú szakmunkások az éppen aktuális legkorszerűbb gépek üzemeltetésében, kezelésében gyakorlattal rendelkezzenek, de arról már nem, hogy képesek legyenek e gépek működési elvei megértésére is és az iskolában szerzett ismereteik alapján rövid idő alatt az éppen legkorszerűbbnek elismert gépek kezelését is elsajátítsák (szükség esetén továbbképző tanfolyamokon).

Röviden összefoglalva: az iskolarendszerű erdőgazdasági szakmunkásképzés új iránya olyan — enciklopédikus mélységű — erdészeti szakmai elméleti ismeretanyag elsajátíttatása, amely lehetővé teszi az egyre fejlődő termelési technológiák miértjének megértését és *olyan magasszintű gépészképzés, amelynek során a tanulók jártasságot szereznek azoknak az erdőgazdasági gépeknek és gépi berendezéseknek a kezelésében és üzemeltetésében, amelyek a termelésben viszonylag hosszabb időszakon át „életképesek”, és képességet szereznek arra is, hogy a gyorsabban fejlődő, tökéletesedő gépek és berendezések működési elvét megértve már a termelő munka közben (esetleg továbbképző tanfolyamokon) azokat is birtokba vegyék.*

A közelmúltban alkalmam volt betekinteni a lengyelországi erdőgazdasági szakmunkásképzés problémáiba. Ott jelenleg két éves időtartammal képezik ugyancsak erdőművelés-centrikus tartalommal az ifjú szakmunkásokat. Az erdészeti és faipari minisztérium illetékes osztályvezetője arról tájékoztatott, hogy ezzel a gyakorlattal már az idén szakítani kívánnak. Elkészítették a hároméves oktatás tantervét úgy, hogy az eddigi erdészeti szakmunkás elnevezést is „erdőgazdasági gépkezelő szakmunkás”-ra változtatva sokkal nagyobb figyelmet és időt fordítanak az alkalmazott gépek és berendezések szakszerű üzemeltetéséhez szükséges gépészeti elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátíttatására.

Az eddigiekben az erdőgazdasági termelési folyamatok fejlődési tendenciáiról és azokkal összefüggésben az erdőgazdasági szakmunkásképzés új irányairól volt szó. Új irányzatok ezek, ezért lehet vitatni őket. Bízom abban, hogy egy termékeny vita eredményeként ezt a nemes ügyet előbbre lehet vinni.

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium felelős vezetői és munkatársai — eddigi tapasztalatom szerint — nem csak óhajtják az előbbre haladást ebben a témában, hanem a lehetőséghez mérten támogatják és elő is segítik azt. Sajnos, a legjobbindulatú szándék és jóakarát sem elégséges ahhoz, hogy viszonylag nagyfokú elmaradásunkat az erdőgazdasági szakmunkásképzésben felszámoljuk s kibontakoztassuk az új irányzatot. Ezt csak igen komoly anyagi áldozatok árán tartom lehetségesnek. Jelenleg működő szakmunkásképző iskoláink ugyanis az élet, a fejlődés követelte oktatási feltételeknek csak a töredékével rendelkeznek. Az erdőgazdasági szakmunkásképzés felvázolt új irányainak megvalósításához korszerűen felszerelt iskolákra és azokban korszerű szemlélettel, magasfokú pedagógiai ismeretekkel és gyakorlattal rendelkező nevelőkre van szükség. Vajon mindezen feltételekből mi az, amit iskoláink magukénak tudhatnak? Már pedig a magyar erdészeti társadalomnak is létkérdése, hogy ezeket a feltételeket a szakmunkásképzéshez biztosítsuk. Enélkül siralmas jövő elé tekintünk, jelenlegi műszaki lemaradásunk fokozódhat s végül is képtelenek leszünk megfelelni a társadalom támasztotta igényeknek, amelyek a legfőbb kincs, az életet adó és regeneráló erdő sáfáira hárulnak. Ezért — úgy vélem — nem alaptalan és nem indokolatlan Egyesületünk lapjának, Az Erdőnek az az elhatározása, hogy az erdészeti szakoktatás — s ezen belül a szakmunkásképzés — problematikájának egy külön számot szentelt. Olvasóink

meggyőződhetnek arról, hogy égető, élő problémákkal állunk itt szemben, amelyek megoldásán fáradozni az egész magyar társadalom s a jövő generációk egészsége érdekében álló, valamennyiünket terhelő kötelesség.

Т. Хандьял: НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ ЛЕСОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ

Под влиянием быстрого технического прогресса нам приходится изменить систему подготовки квалифицированных рабочих, как курсовую, так и школьную. Курсы рабочих, находящихся в трудовом отношении, продолжающиеся 2х3 месяца, было бы целесообразным преобразовать в курсы, продолжающиеся 1х4 месяца и разделить на четыре специальности: по лесовыращиванию и выращиванию саженцев, по защите леса, по лесозаготовке и по перевозке древесины. У последней специальности необходимо предварительно требовать шоферской квалификации. В школьном обучении необходимо распространиться на такие энциклопедические знания, которыми можно создать основания для понимания технологий и для механизаторского навыка, который дает подготовку и к овладению новыми машинами.

Hangyál, T.: NEW TENDENCIES IN THE TRAINING OF SKILLED FOREST WORKERS

Rapid technical development necessitates both the seasonal and the full-time forest training courses to be improved, as well. Training system of the adult workers, which provides at present two 3-month courses, would be advisable to change for a single 4-month course, divided into four special courses, namely for silviculture and seedling production, for forest protection, logging and finally for timber transport. For the latter course it would be desirable to have candidates, who are qualified truck drivers. In the 3-year, full-time training of the youth an encyclopedical knowledge for understanding the technologies of forest works and a general knowledge in machinery should be given the students to enable them to learn the handling of forest machines.

Betanított-munkás képzés a fagazdaságban

VARGA BÉLA

Politikai célkitűzéseink és a tudományos technikai forradalom egyre gyorsuló világjelensége a hatékonyság növelésének minden eddiginél nagyobb mértékét és ütemét követeli meg minden területen. Igen, minden területen! Legyünk ösztöntek. Mi érdeszek olykor-olykor hajlamosak vagyunk hinni, hogy munkánk speciális jellege tompítja valamelyest a fejlesztés társadalmi igényét és csökkenti lehetőségeit. Mintha nehéz terepeinken a gyorsuló idő is bukdácsolna néha és mostoha munkakörülményeinket a tudomány és technika sem lenne képes elviselni. Sok objektív tényező között egy kicsit ez a hit is oka, hogy a műszaki fejlesztés vontatottan halad, hogy termelési feladatunk jelentős hányadát szakképzetlen munkások hadával hajtjuk végre.

Valóban megoldhatatlan technikai problémák előtt állunk? Aligha. Hiszen egyre több olyan műszaki és technológiai újdonságról van tudomásunk, amelyek egyáltalán nem, vagy csak elvétve alkalmazunk az üzemi gyakorlatban. Vagy talán túlságosan szegények vagyunk? Akkor jobban kellene takarékoskodnunk — elsősorban az egyre dráguló munkaerővel.

Sajnos, hiába keresünk kérdéseinkre felmentő feleletet. Be kell ismernünk, hogy ránk is nagyon vonatkozik az egyre szélesebb körben elismert felismerés: *manapság a műszaki és gazdasági fejlődés ütemét számottevően a különböző szinten dolgozó emberek képzettsége határozza meg.*

Nem lehet eléggé hangsúlyozni elmaradottságunkat ezen a téren, de azért már csaknem minden szinten észlelhető némi biztató kezdeményezés és előrehaladás is.

Gazdasági vezetőink ezekben az években az új közgazdasági környezetben az élet iskolájának intenzív tanfolyamán tanulnak. A következő lecke kétségtelenül az lesz, hogy a jövő — legalább a közeljövő! — érdekében milyen mértékben tudnak és mernek a műszaki színvonal emelése érdekében okos kockázatot és áldozatot vállalni — ha szükséges, még az annyira csábító pillanatnyi siker rovására is.